

İzmir YMMO Dergisi

Yıl/Year: 2019 Cilt/Volume:1 Sayı/No:1 Dönem/Period: Eylül/September 2019
Geliş Tarihi/Received: 23.09.2019 Kabul Tarihi/Accepted:25/09/2019 Sayfa: 1-12

Muhasebe'nin Estetik Yönü

Süleyman YÜKÇÜ¹

Öz

Estetiği insan, güzellik ve sanat üçgeni içinde ele alır. Estetiği diğer bilim dalları ile de ilişkilendirerek tanımlayan çalışmalar da vardır. Estetik, sanatla güzellikle tatla ilgilenen felsefe dalıdır. Estetik kelimesi eski Yunanca'da "Aisthesis" sözcüğünden gelmektedir. Duymak algılamak demektir.

Estetik özne, estetik nesne karşısında estetik tavır, duygu, algı sergileyebilen kişidir. Estetik özne estetik alanı olan, sanat bilgisi olan, sanatsal kavrayışı olan sanat eleştirmeni, sanatçı veya sanatseverdir.

Estetik özne: Estetiği (güzelliği) algılayan

Estetik nesne: Estetiği (güzelliği) algılanan

Estetik özneyi estetik nesneye bağlayan özel bir bağ kurulmasını sağlayan estetik tutumdur.

Çalışmanın amacını muhasebede estetik unsurları ortaya koymak olarak belirlemiştik.

Estetik özne- İşletme sahibi, işletme yöneticisi, yatırımcı, potansiyel yatırımcı, denetim elemanı

Estetik nesne- Mali tablolar, muhasebe maddesi, denetim raporu

Estetik tutum- İşletme

Estetik yargı- Muhasebe çıktılarının etik, bağımsız güvenilir olduğuna olan inanç

Bu eşleşmenin ardından estetik nesneyi yaratan sanatçının muhasebe meslek mensubu olduğu gerçeği ile karşılaşıyoruz. Muhasebe meslek mensubu gerçek anlamda estetik nesne yaratıyor mu sorusu önem kazanmaktadır. Estetik kavramından çıkarılan diğer kavramların birçoğunun muhasebe uygulamasında da görüldüğü gözlemlenmektedir

Anahtar kelime: Estetik, Muhasebe, Sanat.

Jel kod: M41, M49

Aesthetics and Accounting

Abstract

Aesthetics is considered in the context of beauty and art which can be related with other disciplines as well.

Aesthetics is a kind of philosophy focused on taste and beauty. The etymology of the term comes from the Ancient Greek word "Aisthesis", which means "to sense" and "to perceive".

Aesthetic agent is a person who can exhibit the aesthetic attitude, feeling and perception. Besides, aesthetic agent possesses an aesthetic specialization, a considerable amount of knowledge and understanding such as artist, art critic or art-lover.

The purpose of this study is to determine aesthetic elements in accounting.

Aesthetic agent in accounting is the business owner, manager, entrepreneur or auditor.

Aesthetic objects are, on the other hand, financial statements, accounting element, audit reports.

Aesthetic attitude is business.

Aesthetic judgement is the conviction that accounting outputs are reliable.

These matches show us the fact that bookkeeper is the creator of the aesthetic object. Then the question arises whether the bookkeeper really can create aesthetic object. The terms derived from aesthetics are present in accounting applications as well.

Keywords: Aesthetics, Accounting, Art

Jel code: M41, M49

---

¹ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı **Email:** suleyman.yukcu@deu.edu.tr **ORCID:** 0000-0002-1514-5953

GİRİŞ

1400'lü yıllarda çift kayıt sistemi kitaplarda yer almaya başlamış. Luca Pacioli ile başlatılır çift kayıt sistemi. Pacioli yazmadan önce de İtalya'da çift kayıt sisteminin izleri görülmekte olduğu iddia edilmektedir. İkna olmak için orijinal kayıtları görmek gerekir.

Abdullah Mazanderani'nin Risale-i Felekiyye'sinin de ilk muhasebe kitabı olduğu görüşü var. İncelediğim kadarıyla Risale-i Felekiyye'de muhasebe konusu var ancak çift taraflı kayıt sistemini ben göremedim.

Yıllardır muhasebenin bilim olup olmadığı tartışılmıştır. Teknik olduğunu düşünenler de vardır. Muhasebenin bilim olup olmadığı tartışması bir sonuca ulaşmadan; muhasebenin bir sanat olup olmadığı savı ortaya atılmıştır. Yıllar zaman zaman bu tartışmaların sürdüğü söylemler ile geçmiştir. Bir muhasebe uygulama kitabı çıkardığımızda ismini "Sekizinci Sanat: Muhasebe" olarak belirlemiştik.

Bu makalenin ismini muhasebe'nin estetik yönü olarak belirledik. Amacımız muhasebenin estetik bir iş veya olgu olduğunu söylemek değildir. Estetik insan olmanın en doğal gerekliliğidir. İnsan yaşamında "estetik" hep olmalıdır.

İnsan nerede olursa olsun, nerede yaşarsa yaşasın ne yaparsa yapsın estetiğe her konuda ihtiyaç duymalıdır. Estetik olmaksızın insanı insan olarak düşünmek zor olacaktır.

İnsanlığın en zor, çirkin, pis, vahşi, acımasız işleri yaparken bile estetik olgusundan tamamen uzaklaştığı düşünülmemelidir. Çünkü ruh ve duygu insan içindir.

Bu çalışmanın amacı muhasebe uygulamasında ve çıktılarında estetik bir yön olup olmadığını düşündürmek, muhasebenin görünmeyen dışarıdan hissedilmeyen yönünü, varsa estetik yönü ortaya çıkarmaya çalışmak, bu konularda bazı ipuçları ortaya koyabilmektir.

Muhasebe bazı zaman alıcı işler yapar, bazı işler çok benzer özelliktedir. Uygulayıcı bu tür işleri yapmaktan sıkılabilir. Devamlı fiş girişi yapmak, devamlı faturaları stok kodlarıyla stok kartına girmek gibi işler bu özelliktedir. Bu yönüyle muhasebenin estetik olduğunu düşünmek mümkün değildir.

Estetik Kavramı

Estetik çeşitli bakış açılarından tanımlanmıştır. Bakış açılarının farkına göre estetik aşağıdaki biçimlerde tanımlanabilir. (Aslan, 2017, 276 277)

Güzelliği araştıran bilim dalıdır.

Sanatsal yaratıcılığın bilimidir.

Sanatta ve yaşamda güzel güzellik denen kavramın bilimidir.

İnsanda güzellik duygusu uyandıran.

Güzellik duygusuna uygun olan.

Güzellik duygusuyla ilgili.

Bu tanımlar sözlük tanımlarıdır. Estetiği insan, güzellik ve sanat üçgeni içinde ele alır. Estetiği diğer bilim dalları ile de ilişkilendirerek tanımlayan çalışmalar da vardır. Estetik, sanatla güzellikle tatla ilgilenen felsefe dalıdır.

Estetik kelimesi eski Yunanca'da "Aisthesis" sözcüğünden gelmektedir. Duymak algılamak demektir. (Aslan, 2017, 276)

Estetik;

Duyusal bilginin bilimidir.

Güzel üstüne düşünme sanatıdır.

Güzel olanı aramak, duyumsamaktır.

Güzeli ve güzel sanatların doğasını inceleyen felsefe dalıdır.

Buna göre estetik kavramında geçen unsurları şöyle sıralayabiliriz. Güzel, güzellik, sanat, duygu, duyumsama.

Estetiğin Unsurları

Estetik özne, estetik nesne karşısında estetik tavır, duygu, algı sergileyebilen kişidir. Estetik özne estetik alanı olan, sanat bilgisi olan, sanatsal kavrayışı olan sanat eleştirmeni, sanatçı veya sanatseverdir. Estetik özne estetik nesnedeki çekiciliği algılayan kişidir. Bu kişi derin bir estetik eğitimi almamış sıradan vatandaş da olabilir. Estetik öznenin estetik nesnedeki güzelliği algılayabilmesi için belli seviyede beğeni duygusuna sahip olması gerekir. (Aslan, 2017, 278-279)

S. YÜKÇÜ

Estetik nesne bir sanatkar tarafından yaratılmış bir sanat yapıtıdır. Estetik nesne bir sanatkar tarafından yaratılmış olan eser olabileceği gibi; estetik özneye hazır verilmiş yada hazır bulunduğu doğal bir görüntü (manzara) veya doğal bir obje (ağaç gövdesi, insan bedeni)'dir

Estetik nesne kendi içinde ikiye ayrılır. Sanat eserleri fiziki nesne (tunç, bronz, renkler, sesler) ve nesnenin anlam boyutu (ifade ettiği anlam, yüklenen anlam) olarak ikiye ayrılır.

Konuyu basitleştirirsek;

Estetik özne: Estetiği (güzelliği) algılayan

Estetik nesne: Estetiği (güzelliği) algılanan

Estetik özneyi estetik nesneye bağlayan özel bir bağ kurulmasını sağlayan estetik tutumdur.

Güzel bir doğa parçasına ondaki güzelliği algılamak için değil, o doğaya gelecekte yazlık binalar dikip para kazanmaya çalışmanın estetik tavır ve tutum ile ilişkisi yoktur. Buna göre estetik nesneye estetik açıdan bakmak demek estetik nesnenin bizim hayatımıza katacağı maddi değerleri değil bize sunduğu güzelliğe tepki vermektir. Çıkarısız bir ilişki söz konusudur. Estetik özne ile estetik nesne arasındaki ilişkinin amacı estetik ve güzelliştir. Başka amacı yoktur. Bu yaklaşım literatürde "Amaç Kendinde" (autotelos) diye bilinen bir özelliktir. Bunu felsefeci Kant ortaya atmıştır.

Çıkar gözetmeyen özne kendini nesneye tamamen verir. Öznenin bütün dünyası estetik nesne olur. Seyir temaşa ve algılama olarak gerçekleşir. Estetik haz amaçsız bir amaç taşıma durumundadır. Estetik haz duygusu olmayan insan hoşlanma duygusunu geliştirerek estetik nesneden haz alır hale gelebilir.

Estetik yargı estetik öznenin estetik nesneye, estetik tavır ile gerçekleştirdiği estetik değer yükleme eylemidir. Estetik yargı kişisel özellikleri ile kişisel beğeniyi dışa vuran beğeni yargısıdır. Aynı nesneyi farklı beğeniler ile algılamak mümkündür.

Estetik yargıda olan kişi bu yargının herkes tarafından kabul edilmesini bekler.

Güzel ve Güzellik

Estetik kavramı incelenirken karşımıza çıkan en önemli mihenk taşları güzel ve güzellik kavramları olmuştur. Bu estetiği anlamak için kavramların anlamları üzerinde durulmalıdır.

Güzellik ve çirkinlik kavramları göreceli olup farklı tarihsel dönemler, farklı kültürlerle göre değişiklik gösterir.

Aquinolu Thomas, Summa Theologica’da güzelliği uygun oran, açıklık, belirginlik ve bütünlük olarak koyar.

Platon Devlette “Doğru zanaat kurallarına göre yapılan çömlek güzeldir.” der.

Auvergneli Guillaume İyilik ve Kötülük Üzerine’de çirkinliği eksiklik, aşırılık, fazlalık olarak niteler.

Rosenkrantz çirkinliği biçim yokluğu, asimetri, uyumsuzluk, şekilsizlik, deformasyon, iticilik olarak analiz eder (Eco, 2007,12)

Güzel ve çirkin kavramı olarak kullanılabilen kavramlar aşağıdaki gibidir.

GÜZEL	ÇİRKİN
Sempatik	İtici
Hoş	Dehşet verici
Çekici	İğrenç
Cana yakın	Sevimsiz
Sevimli	Tuhaf
Tatlı	Nefret uyandırıcı
Uyumlu	Tiksindirici
Harika	Nefretlik
Narin	Uygunsuz
Şirin	Pis
Güzel	Kirli
Büyüleyici	Müstehcen
Muhteşem	Aykırı
Olağan üstü	Korkunç
Hayranlık uyandırıcı	Bayağı
Eşsiz	Ürpertici
Sıra dışı	Ucube
Masalsı	Mide bulandırıcı
Efsanevi	Nahoş
Görkemli	Tatsız
Efsunlu	Dehşetli
Mükemmel	Soysuz
Değerli	Kaba
Göz alıcı	Antipatik
Müthiş	Hantal
Yüce	Biçimsiz
Üstün	Tipsiz, şekli bozuk

S. YÜKÇÜ

Güzel; Biçimindeki uyumun ve ölçülerindeki dengeyle hoşla giderek hayranlık uyandıran.

Her yönüyle hoş olan.

Güzellik ise; Bir canlının somut bir nesnenin veya soyut bir kavramın algısal bir haz duyumsatan, hoşnutluk veren özelliğidir.

Güzel ve güzellikteki unsurları şöyle sıralayabiliriz. Biçimdeki uyum, ölçülerdeki denge, hoşla gitme, hayranlık uyandıran, algısal haz, hoşnutluk veren.

Sanat

Sanatın estetik ve güzellik kavramlarıyla çok yakın ilişkisi bulunmaktadır.

Sanatı aşağıdaki gibi tanımlayabiliriz.

Tinsel (ruhsal) ve duygusalın uzlaşmasından doğan uyumdur.

Duyguların dışı vurumu dur.

Doğru bir akıl gücü yapılan ve insanın bir şeyler yaratmasını sağlayan yetenektir.

İnsanın duygu, düşünce ve heyecanlarına biçim vererek, başkalarına anlatabilme çabasıdır.

Sanatın oluşumunda etkili olan unsurları sayabiliriz.

Coğrafi koşullar (Dağ, deniz, iklim koşulları)

Dini inançlar (İsa'nın çarmıha gerilmiş heykelleri, İslam'da heykelin yasak olması)

Toplumun özelliği (Yerleşik toplumda mimari, göçebe toplumda göç hayatlarına dayalı spor)

Kültürel miras (Rönesans'ı devam ettiren sanat faaliyetleri, heykelleri tahrip eden yaşam biçimi)

Tarihsel süreç (Taştan, demirden, tunçtan, ahşaptan, mermerden heykel ve sanat eserleri)

Ekonomik koşullar (Açlık-tokluk duygusu)

Sanat eserleri bazı ortak özellikler taşımaktadır. Bu özellikleri şöyle sıralamak olanaklıdır.

- Güzel ve güzellik hissi uyandırmalıdır.
- Ruha ve duyguya hitap etmelidir.
- Mesaj vermelidir.
- Biçim ve ölçülerde uyum ve denge olmalıdır.
- Toplumsal değer taşınmalıdır.

Hayranlık, hoşluk ve haz duygusu yazılabilir.

Güzel ve Güzellik Muhasebe İlişkisi

Güzel ve güzellik kavramlarını muhasebe uygulamaları ve muhasebe çıktılarında... gerekirse güzel ve güzelliğin unsurlarında muhasebede karşılık gelen kavramları araştırmakta yarar vardır.

Biçimdeki uyum: Bu özellik hemen hemen tümüyle muhasebe ile çakışmaktadır. Muhasebe çıktılarının tümü tekdüzen ve standartlar ile biçimsel uyum sağlamaktadır. Bunun yanında denetim standartlarının varlığı da aynı amaca yöneliktir. Denetim raporlarının benzer özellikli bilgileri içermesi yönünde standartlar oluşturulmuştur.

Konuyu desteklemek için muhasebe defter ve dökümanlarının da biçim yönünden uyumlu olması beklentisi vardır.

Ölçülerdeki denge: Ölçülerdeki denge her türlü güzellikte önemlidir. Muhasebede denge muhasebenin varoluş nedenidir. Vazgeçilmez bir unsurdur. Muhasebe denge bozukluğunu yaratacak bir kusuru bile kabul edemez.

Mali tabloların kalemleri altında bile denge beklentisi mali analiz teknikleri ile sağlanmaya çalışılmaktadır. Bilançodaki dönen varlıklar 100 TL iken kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamının 1 TL olması ölçülerdeki dengesizliği örneklemektedir. Mali tablolar arasındaki tutar aktarımları da dengeli ve mantıklı olmak zorundadır.

Hoşa Gitme: Muhasebe çıktılarının muhasebenin temel prensipleri çerçevesinde üretilmiş olması ve tümüyle gerçeği yansıtması muhasebe ile ilgili çevrelerin (estetik özneler) hoşuna gider. Çünkü doğru ve güvenilir bilgi tüm estetik özneleri mutlu eder. Doğru ve güvenilir bilgi ile karar vereceklerdir.

Güzel ve güzellikteki bazı kavramları muhasebe yönüyle aşağıdaki gibi örnekleyebiliriz.

Uygun oran: Mali tablolara uygulanan oran analizi.

S. YÜKÇÜ

Açıklık: Muhasebenin tam açıklama kavramı.

Belirginlik: Önemlik ve özün önceliği kavramları.

Bütünlük: Dönemsellik kavramı.

Platon Devlette “Doğru zanaat kurallarına göre yapılan çömlek güzeldir.” der.

Doğru zanaat: Muhasebecilik, muhasebe denetimi görevi.

Doğru kurallar: Muhasebe ilkeleri, T.T.K., YUK, TMS, UFRS, Denetim standartları.

Çömlek (çıktı): Mali Tablolar, Beyannameler, Denetim raporları, Faaliyet raporları.

Auvergneli Guillaume İyilik ve Kötülük Üzerine’de çirkinliği eksiklik, aşırılık, fazlalık olarak niteler.

Eksiklik ve fazlalık muhasebe sürecinin yürütülmesinde istenmeyen olgular, denetim mesleğinin yürütülmesinde dikkat edilmesi gereken noktalardır.

Rosenkrantz çirkinliği biçim yokluğu, asimetri, uyumsuzluk, şekilsizlik, deformasyon, iticilik olarak analiz eder

Asimetri: Bilanço eşitsizliği

Uyumsuzluk: Hesap kapatamama.

Şekilsizlik: Mali Tablo şekilsizliği.

Deformasyon: Yaratıcı muhasebe.

Diğer kavramlar olan hayranlık uyandırma, algısal haz ve hoşnutluk veren duygular doğru ve şeffaf muhasebe bilgileri için de geçerlidir.

Muhasebede Estetik

Çalışmanın amacını muhasebede estetik olarak belirlemiştik. Estetiği kısaca tanıdıktan sonra acaba muhasebede estetik yön var mıdır? Sorusuna yanıt aramaya çalışılacaktır.

Arayış için estetiğin unsurlarının muhasebede veya muhasebe uygulamasında var mıdır sorusuna yanıt aranmalıdır.

Estetiğin unsurlarını hatırlayacak olursak ve bunların karşılığı muhasebede bulmaya çalışılırsa aşağıdaki gibi bir eşleşme çıkacaktır.

Estetik özne-İşletme sahibi, işletme yöneticisi, yatırımcı, potansiyel yatırımcı, denetim elemanı

Estetik nesne-Mali tablolar, muhasebe maddesi, denetim raporu

Estetik tutum-İşletme sahibi, yöneticisi, yatırımcı potansiyel yatırımların mali tablolar karşısında aldıkları isabetli kararlar alma duygusu

Estetik yargı-Muhasebe çıktılarının etik, bağımsız güvenilir olduğuna olan inanç

Bu eşleşmenin ardından estetik nesneyi yaratan sanatçının muhasebe meslek mensubu olduğu gerçeği ile karşılaşılıyor.

Muhasebe meslek mensubu gerçek anlamda estetik nesne yaratıyor mu sorusu önem kazanmaktadır.

Bilanço ve Estetik

Estetik kavramının unsurlarını dikkate aldığımızda bilanço kalemleri arasında düzenli, mantıklı dağılım göstermesi beklenir. Beklenti muhasebe teorisine ve işletmecilik beklentilerine uygun olması gerekir. Aşağıda ana başlıklar itibariyle bu beklentilere uygun, estetik veya uygun olmayan, estetik olmayan bilanço örnekleri görülmektedir. Bu bilançoların hangisinin estetik veya estetik olmayan olduğuna karar verilebilir.

Bilanço 1			
Dönen Varlıklar	100	K.V.Y. Kaynaklar	50
Duran Varlıklar	100	U.V.Y. Kaynaklar	50
		Öz Kaynaklar	100
Aktif Toplam	= 200	Toplam =	200

Bilanço 2			
Dönen Varlıklar	100	K.V.Y. Kaynaklar	250
Duran Varlıklar	100	U.V.Y. Kaynaklar	50
		Öz Kaynaklar	(100)
Aktif Toplam	= 200	Toplam =	200

S. YÜKÇÜ

Bilanço 3			
Dönen Varlıklar	1	K.V.Y. Kaynaklar	149
Duran Varlıklar	199	U.V.Y. Kaynaklar	1
		Öz Kaynaklar	50
Aktif Toplam	200	Toplam	200

Gelir Tablosu ve Estetik

Estetik kavramının unsurları dikkate alındığında gelir tablosu kalemleri arasında mantıklı ilişki olması beklenir. Gelir tablosu kalemleri arasında mantıklı ilişkiye estetik, mantıklı olmayan ilişkiye ise estetik olmayan kavramı ile açıklama getirilebilir. Aşağıda verilen örneklere ilişkin estetik veya estetik olmayan nitelenmesi yapılabilir.

Gelir Tablosu 1

Satışlar	100
Satılan malın maliyeti	(70)
Brüt kar	30
Faaliyet gideri	(20)
Faaliyet karı	10

Gelir Tablosu 2

Satışlar	100
Satılan malın maliyeti	(150)
Brüt kar	(50)
Faaliyet gideri	(50)
Faaliyet karı	100

Gelir Tablosu 3

Satışlar	100
Satılan malın maliyeti	(80)
Brüt kar	20
Faaliyet gideri	(120)
Faaliyet karı	(100)

Hesaplar Ve Estetik

Estetik kavramından hareket ile bilanço hesapları arasında işletme varlıklarının ve kaynaklarının düzenli, mantıklı dağılım göstermesi beklenir. Dağılım mantıklı, estetik veya

mantıksız, estetik olmayan dağılım gösterebilir. Bu dağılım örnekleri aşağıdaki gibi olabilir. Bu örneklerden hangisinin estetik veya estetik olmayan olduğuna karar verilebilir.

Hesap Gurubu 1

15	Stoklar	300
150	İlk malın maliyeti	150
151	Yarı mamul stok	45
152	Mamuller	100
153	Ticari mallar	0
157	Diğer stoklar	5

Hesap Gurubu 2

15	Stoklar	300
150	İlk malın maliyeti	1
151	Yarı mamul stok	297
152	Mamuller	1
153	Ticari mallar	0
157	Diğer stoklar	1

Hesap Gurubu 3

15	Stoklar	300
150	İlk malın maliyeti	1
151	Yarı mamul stok	1
152	Mamuller	1
153	Ticari mallar	0
157	Diğer stoklar	297

Sonuç

Muhasebe ile estetik arasında bir bağ kurmaya çalışılan bu çalışma muhasebenin sanat olduğu iddialarına kadar dayanır.

Bu çalışmadaki güzel, güzellik, sanat, estetik konusundaki açıklamalar okuyucuya daha doğrusu muhasebe uygulayıcısına “muhasebe konusunda yapılanlar (işler) estetik ile ne kadar uyumludur?” Sorusuna cevabının bulunmasına yardımcı olacaktır.

Muhasebenin estetik yönünün heykel veya mimari gibi tümüyle çakıştığını söylemek mümkün değildir. Ancak sanatta gösterilen sabır ve özen tümüyle muhasebe uygulamasındaki sabır ve özen ile çakışmaktadır.

S. YÜKÇÜ

Estetik kavramından çıkarılan diğer kavramların birçoğunun muhasebe uygulamasında da görüldüğü gözlemlenmektedir. Bundan sonra muhasebe taraflarının kendilerini estetik özne olarak görmesi ve muhasebe verilerine bu bakış açısıyla yaklaşması ilginç olacaktır.

Muhasebenin estetik ile ilişkisini ortaya koymaya çalışılan bu çalışmadan sonra son dönemlerde meslek mensuplarına yüklenen taşınamaz görevlerin estetik algısına pek yakışmadığının altı çizilmiş olmaktadır.

Kaynakça:

Aslan Ahmet; Felsefeye Giriş, BB101 Yayınları, 2017, Ankara

Umberto Eco; Çirkinliğin Tarihi, Doğan Egmont Yayıncılık, 2009, İstanbul